

Anna Lehtonen

Välimeri-
unelmia

Välimeri-unelmia

Anna Lehtonen

Välimeri-unelmia

Kirjoituksia Etelästä
ja kuvitelmista

FAROS

Turku 2026

Nimikkeen automaattinen analysointi tietojen, erityisesti mallien, trendien ja korrelaatioiden, saamiseksi tekijänoikeuslain 13b § ("tekstin- ja tiedonlouhinta") mukaisesti on kielletty.

© 2026 Anna Lehtonen

Kustantaja: Faros-kustannus Oy, Tanhuankatu 5 D 9,
20540 Turku, faros@faroskustannus.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763
Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-7442-16-6

Sisällys

Mare Nostrum	7
eli Unelmia ja toimistohommia	
Etelän kaipuu	14
Etelän sankarit	36
Minun Välimereni	89
Kiehuva meri	108
Innoittava Etelä	124
Mielenmaisemissa	174
Maisema maisemassa	192
Unelmien talo I	226
Unelmien talo II	232
Unelmien talo III	243
Unelmien talo IV	247
+ 1	253
Et in Arcadia ego	271
Lopuksi	275
Kiitokset	278
Lähteet ja taustakirjallisuus	279

On kaksi paikkaa:
Munkkivuoren ostoskeskuksen kahvila
ja se katukahvila Palazzo Vecchion takana
Bargelloa vastapäätä,
joissa sinä sanot tuolla samalla äänellä:
”Ihan kuin oltaisiin ulkomailla.”
(Nummi 2000)

Ajatuksia on viittä tuskallista ja miellyttävää
lajia: oikeata tietoa, väärää tietoa,
mielikuvitusta, unta ja muistoja.
(Patañjali n. 350 jaa. Suomentanut ja muotoillut
Tuula Saarikoski 1999)

Kaikki on ensin olemassa
mielikuvituksessamme.
(Hakkarainen 2019)

Mare nostrum eli Unelmia ja toimistohommia

Luin varhaisteini-ikäisenä uudelleen ja uudelleen Christine Nöstlingerin nuortenromaanin *Tyttöni mun* (1988/1990). Teos kertoo wieniläisestä kaupunkielämästä, teinien suhdesotkuista, ristiriitaisista perhekuvioista – ja lomasuunnitelmista, jotka nousevat tarinassa kohtalokkaan suureen rooliin. 17-vuotiaalla Gretchenillä on vientiä: kaksi keskenään hyvin erilaista nuorukaista kamppailee hänen suosiostaan. Pojilla on myös kilpailevat näkemykset siitä, miten Gretchenin pitäisi viettää kesälomansa. Toinen toivoo Gretcheniä reilaamaan kanssaan, toinen asettuisi mieluiten syrjäiselle Jugoslavian saarelle, etäälle kaikesta. Gretchen tuskailee vaihtoehtojen välillä, kunnes naapurinpoika – seurustelukuvioista täysin ulkopuolinen – tulee tarjonneeksi hänelle kolmatta vaihtoehtoa. Lomaa Paroksella.

”Konni veti lompakkonsa housuntaskusta ja kaivoi sieltä valokuvan. ”Tällainen se on.” Hän ojensi kuvan Gretchenille.

Kuvassa oli valkoinen talo, kaksikerroksinen, tasakattoinen, siinä oli kirkkaansiniset ikkunaluukut, kirkkaansininen ulko-ovi ja oven yläpuolella valkoinen parveke. Ovelle johti kaksi valkoista porrasta. Niillä istui kaksi punaista kissaa. Portaiden kummallakin puolella oli pieni oleanteripuu vihreässä peltipurkissa. [...]

Gretchen tuijotti kuvaa. Hän oli tunnistanut talon heti. Se ei ollut pelkästään Konnin unelmatalo, se oli myös hänen unelmatalonsa. [...]

Gretchen pani valokuvan sohvapöydälle ja nyökkäsi Konnille. 'Mulla on tosin muita suunnitelmia vaikka kuinka paljon', hän sanoi, 'mutta mut sä voit ottaa lukuun, mä olen kesän ajan sun alivuokralaisesi!'" (Nöstlinger 1988/1990)

Silmää räpäyttämättä Gretchen valitsee unelmatalonsa ja Kreikan-kesän, vaikka tietääkin sotkevansa asiat pahanpäiväisesti.

Muistan edelleen, miten riemastuin Gretchenin ratkaisusta. Arvelin myös 11-vuotiaan laajalla elämäkokemuksella, että toimisin itse täsmälleen samalla tavoin. Oma unelmataloni muistutti sitä paitsi hyvin paljon Gretchenin unelmataloa. Minunkin unelmataloni oli kaksikerroksinen ja tasakattoinen, ja siinäkin oli kirkkaansininen ovi, kirkkaansiniset ikkunaluukut ja parveke merelle. Sekin sijaitsi Kreikassa – tosin ei Paroksella vaan Kreetalla – ja marraskuuisessa Turussa tarpoessani sijoitin itseni aina juuri tuon talon parvekkeelle, lämpöön ja aurinkoon.

Se tuntui auttavan silloinkin, kun mikään muu ei auttanut.

***

Välimeri.

Mitä näet?

Näetkö mielessäsi turkoosin välkkeen, ehkä sypressejä ja appelsiinipuita, kumpuilevia oliivilehtoja tai vaaleita, jyrkkäpiirteisiä kalkkikivirantoja? Vai temppeleiden ja muinaisten kaupunkien raunioita? Kuvitteletko itsesi rantaravintolan pöytään: valkoviini on niin kylmää, että pienet vesipisarot helmeilevät lasin pinnalla. Suussa maistuu makea tomaatti, kitkerännapaka oliiviöljy ja yrtit. Vai käveletkö kuvitelmissasi rannalla, poimit ranskanpastillikiviä vesirajasta, tunnet hiuksissasi lämpimän tuulen?

Luultavasti pystyt muodostamaan näitä kuvia mieleesi, vaikka et olisi koskaan Välimeren seuduilla käynytkään. Niin moni on kertonut ja runoillut siitä meille, kuvannut ja kuvittanut. Aurinko, tietenkin. Meren sinisyys, joka saa olon ihmeellisellä tavalla vapaaksi. Valot, jotka vuoren rinteillä väreilevät lämpimässä illassa.

Välimeren-matkailulla – ja Välimeren-haaveilulla – on kulttuurissamme pitkät perinteet. Taiteilijat, arkkitehdit ja kirjailijat matkasivat valon, aiheiden ja innoituksen toivossa Etelään yleisesti jo 1800-luvulta lähtien. Taiteilijoiden lisäksi Välimerelle lähtivät seuraavina vuosikymmeninä myös monet muut seikkailijat, jotka esimerkillään näyttivät erilaisen elämän mah-

dollisuuksia. Julkimot esittelivät 1960-luvun lehdissä etelänmatkojaan, ja heidän jalanjäljissään yhä useampi halusi itse kokea Välimeren: Espanjan, Italian tai Kreikan rannat, kylät ja kaupungit.

Välimeri merkitsee meille pakopaikkaa ja turvasatamaa. Ravintoa ja lepoa sielulle ja ruumiille. Loppumatonta auringonpaistetta, yltäkyläisiä ravintola-aterioita ja huikaisevia maisemia. Tottahan matkailu on tällaista monissa muissakin paikoissa, sanotte. Onkin. Mutta silti Välimeren seutu on meille suomalaisille se rakain ja itsestään selvin Etelä. Euroopan ulkopuolella olemme niin fyysisesti kuin henkisestikin kauempana, Toisen äärellä. Välimerellisessä Euroopassa olemme oman maanosamme lämpimimmässä kolkassa, lähimpänä sitä ikuista kesää, joka myyttisenä siintää monien haaveissa.

On silti paljon muutakin kuin aurinko ja nautinnot. Välimeren seutu on eurooppalaisuuden ydintä. Rakastaessaan Välimerta rakastaa oikeastaan ideaa Euroopasta, sen historiaa kaikessa syvyydessään. Välimeren seudulta me löydämme eurooppalaisen ajattelun juuret ja kauneuskäsityksemme juuret. Kulttuurisen identiteettimme juuret.

Osalle meistä pohjoisen asukeista Välimeri merkitsee hetkellistä pakoa oman arjen pakottavista rutiineista. Osalle se merkitsee kuitenkin enemmän.

Paljon enemmän.

Olen lapsesta asti tunnistanut itsessäni Välimeren-ihmisen. Matkan varrella olen kohdannut heitä myös ympärilläni: romaaneissa, historioteoksissa, kuvataiteessa, ihmisten kanssa käymissäni keskusteluissa. Meille Välimereen vihkiytyneille Välimeren alue kulttuureineen on ydinkysymys. Se edustaa jotakin puhdasta, jotakin ihanteellista; jotakin, jota kohti kurottaa. Välimeri on muuttanut minua. Ilman sitä en olisi se, joka olen.

Näin kokiessani olen osa minua edeltäneiden Välimeren-rakastajien joukkoa. Lukuisten romaanien ja runojen lisäksi intohimo Välimerta kohtaan on synnyttänyt kirjalliseen kulttuurimme aivan oman juonteensakin, eräänlaisen välimerellisen esseen perinteen. Se alkoi Emil Zilliacuksen ja V. A. Koskenniemen kirjoituksesta ja on jatkunut muun muassa Göran Schildtin, Kersti Bergrothin, Johannes Salmisen, Tatu Vaaskiven, Rafael Koskimiehen, Kirsti Simon-suurin ja Leif Salménin teksteissä.

Etelänhaaveilumme alkuteokset, Emil Zilliacuksen *Pilgrimsfärder i Hellas* ja V. A. Koskenniemen *Suvipäiviä Hellaassa*, julkaistiin 1920-luvulla.

Sata vuotta on kulunut. Ehkä on aika liittää jälleen uusi luku tähän jatkumoon.

On monia kysymyksiä, jotka kuiskivat korvaani, eivät jätä rauhaan.

Miksi Göran Schildt omisti Välimerelle koko elämänsä? Miksi Johann Wolfgang von Goethe

ja Alvar Aalto lumoutuivat Italiasta niin, etteivät koskaan tulleet ennalleen?

Miksi Ellen Thesleff oli valmis kärsimään nälkää vain voidakseen oleskella Firenzessä? Miksi Axel ja Hedvig Haartman halusivat oman italialaistalonsa keskelle Naantalia? Miksi me yhä edelleen sekä yliopistoilla että kylpylöissä näemme muistumia kaukaisesta antiikista ja Välimeren maisemista?

Miten se, että olemme matkustaneet etelään ja haaveilemme siitä, näkyy kaupunkikuvassamme ja erilaisissa elämysympäristöissämme?

Luulen, että vastauksia pitää tavoitella useaa eri reittiä. On runon ja mielikuvituksen polku, on tosiasioiden ja analyysin tie. Ne yhdessä viitoittavat reitin täältä pohjolasta aina Välimeren rannoille asti. Välillä matka kulkee vauhdikkaasti kivettyjä teitä kohti määränpäättä. Välillä pitää hidastella, poikkeilla pienille poluille, tuoksuella kukkia ja kurkkia edessä avautuvia salaperäisiä näkymiä – kenties istahtaa tavernan terasillekin.

Mutta kuten tunnettua on: kaikki tiet vievät lopulta Roomaan.

Tässä kirjassa liikun jatkuvasti kummassakin, täällä ja siellä. Välimeri on kaukana – ja siihen sen ainutlaatuinen vetovoima pitkälti perustuu. Mutta toisaalta nuo seudut ovat yllättävänkin lähellä, ihan naapurissa, vastapäisen talon ikkunakoristeissa, työpaikan lounasruuassa, kaverin somepäivityksessä, yöpöydällä lojuvassa romaa-

nissa. Parvekkeella kukkivassa pelargoniassa, lassisissa helmeilevässä cavassa.

Kun pysähdyt ajattelemaan kaikkea tätä, etelänmatka ei tunnu enää koskaan samalta. Mutta eivät ehkä omat kotinurkatkaan.

Etelän kaipuu

”Maailmassa ei varmasti ole toista niin suurta nautintoa (lukuun ottamatta sitä, joka kumpuaa moraalisesta hyvyydestä) kuin kuljeskella italialaisen illan pehmeiden varjojen aikaan maan maisemien kaiken kauneuden ympäröimänä ja sen taivaan puhtaan säihkeen suojaamana, ja lipua sitten tyyntä vettä pitkin kotia kohti tähtien kerääntyessä kirkkaina ylle ja järven kimalliellessä alla. Nämä todella ovat taivaallisimpia iloja, joita näkyvä luomakunta voi saada aikaan. Ne kuitenkin tulevat meille niin luonnostaan, synnyinoikeutenamme, ettemme tunne niiden koko arvoa ennen kuin olemme palanneet pohjoiseen ilmastoon. Siellä jäämme heti ihmettelemään tapahtunutta muutosta, ja koemme että jotain on evätty meiltä ja meidät on karkotettu maan kauneimmilta kunnailta.” (Shelley 1844/2017)

”Kenellepä 17-vuotiaalle ei olisi kelvannut, jos hänelle olisi tarjottu joksikin aikaa taloa Ibizan vuorilta? Nimessä oli vastustamaton sointi. Uloshengityksen avointa, orgastista vokaalia koristi z-äänteen käheä aistillisuus. Nimi lupaili

paahtavaa aurinkoa, jyrkkiä varjoja, peninkulmaisia horisontteja ja syvänsinistä merta; kaikki kuvasti tarkalleen ehdottomia haluja, joissa tunteiden rajuus hädin tuskin verhosi maailmankuvan ja sielun hapuilevan epävarmuuden ja levottomuuden. Ibizalle, siis!” (Salmén 2005)

Meillä kaikilla on ilmansuuntasuhde. Suomalaisilla se on omanlaisensa, erilainen kuin ranskalaisilla, mutta jossain määrin erilainen kuin ruotsalaisillakin. Maantieteellinen sijaintimme tietenkin vaikuttaa mielikuviiimme, samoin menneisyytemme ja kulttuurimme. Perinteisesti pohjoinen on meille edustanut voimaa, mystiikkaa, vanhimpia traditioita ja villiä, karua luontoa. Itä vuosisataista uhkaa, toisaalta myös kiehtovaa eksotiikkaa ja toiseutta. Länsi on merkinnyt uusia ja avautuvia mahdollisuuksia, edistysmielisyyttä ja liberaaliutta, kenties myös vaurautta ja toiveita paremmasta elämästä.

Mutta etelä. Se on varmastikin ilmansuuntasuhteistamme erityisin ja latautunein. Se kiihottaa mielikuvitustamme, saa heti ajatukset liikkeelle.

Kaunein, harmonisin, onnellisin. Viihtyisin, toiveikkain, yltäkyläisin. Syvä valo, voimakkaat värit. Nauru ja aistillisuus. Päätymätön kesä.

Etelä on toisaalta maantieteellinen realiteetti, toisaalta kimppu merkityksiä ja mielikuvia. Se on jotakin kokonaisuudessaan kuviteltua, vaikka samalla konkreettista ja olemassa olevaa. Se on ajatusten kudelma, yhteinen sopimus. Me pohjolan asukit tiedämme, mitä se tarkoittaa.

Mutta se sijaitsee enemmän mielissämme kuin yhdessäkään täsmällisesti määriteltävissä olevassa paikassa. Etelä on myös paradoksaalinen moninaisessa läsnäolossaan: vaikka etelä sijaitsee kaukana meistä, voimme tavoittaa häivähdyksiä siitä täällä Suomessakin.

Paradoksi piilee siinäkin, että etelässä on henkistä syvyyttä ja arvokkuutta, mutta samalla vastustamatonta aistillisuutta. Kirsti Simonsuuri kirjoittaa *Akropolis*-kirjassaan (1999): ”Ehkä aurinko ja öljystä kiiltävä iho ovat ainoa pelastus historialta?”

Ehkä, mutta luulen, että toisaalta juuri maisemassa läsnä oleva historia tekee nykyhetkestä todellisemman. Välimerellä nykyhetki on vahvasti olemassa, sillä menneisyyskin on.

Ymmärrän, että olen juuri nyt. Aistivana ja tuntevana, ihollisena, mutta samalla ajattelevana ja tajunnallisena.

Tämä tunne viriää historiattomassa modernissa suomalaiskaupungissa harvemmin.

Lähes kaikilla maailmassa on toki maantieteellisesti katsoen etelä, mutta vain meillä pohjoisen asukeilla on Etelä. Se on idea. Kuten bosnialais-kroatialainen Predrag Matvejević kirjoittaa (1987/2003): ”Pohjoisen asukkaat rinnastavat usein Välimeren ja etelän. Jokin houkuttaa heitä sinne silloinkin, kun he pysyvät uskollisina kotimaalleen. Se ei ole vain lämpimämmän aurinгон tai kirkkaamman valon tarvetta. En tiedä, voisiko sitä nimittää ”uskoksi etelään”. Kenestä tahansa, oli hän syntynyt tai kasvanut missä ta-

Kun harmaa arki masentaa, unelmat tarjoavat turvapaikan. Välimeren seutu kuuluu suomalaisten rakkaimpiin haavemaisemiin – kukapa ei olisi joskus toivonut pääsevänsä Kreikkaan tai Italiaan, auringon, lämmön ja kauneuden äärelle.

Välimeri-unelmia. Kirjoituksia Etelästä ja kuvitelmista vie lukijan todelliselle ja kuvitellulle Välimerelle. Esseistisessä teoksessaan Anna Lehtonen pohtii Välimeren merkitystä meille pohjoisen asukkaille ja sitä, miten Etelän kaipuu on rakentunut historiassa ja kulttuurissa.

Lehtonen kertoo omista Välimeren-suosikeistaan, mutta tarkastelee Etelän ilmentymiä myös kotoisessa maisemassamme, kaupungeissa ja maaseudulla. Kirja on rakkaudentunnustus Välimerelle ja mielikuvituksen voimalle, sekä kutsu inspiroitua välimerellisestä taiteesta, maisemasta ja elämäntavasta.

Anna Lehtonen (s. 1980) on turkulainen tietokirjailija, joka rakastaa pylväitä, elämän pieniä nautintoja ja turkoosia merivettä.

Kannen valokuva: Hertta Kiiski © Kuvasto 2026.

ISBN 978-952-7442-16-6

FAROS

www.faroskustannus.fi